

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

Робоча програма навчальної дисципліни

Ринок фінансових послуг

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Третій (доктор філософії) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва)

освітня програма Економіка
(шифр і назва)

спеціалізація _____

вид дисципліни За вибором
(обов'язкова / за вибором)

факультет Економічний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету
“ 26 ” серпня 2025 року, протокол № 18

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: **Володимир СОБОЛЄВ**, доктор економічних наук, професор
закладу вищої освіти кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів
управління

Протокол від “ 26 ” серпня 2025 року № 2

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

 Андрій ГРИЦЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)
Економіка
назва освітньої програми

Гарант освітньої програми (керівник проектної групи)

 Володимир СОБОЛЄВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету,
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна
дисципліна

Протокол від “26” серпня 2025 року протокол № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

 Дар'я ЗАГОРСЬКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “**Ринок фінансових послуг**” складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 051-Економіка.

1.Опис навчальної дисципліни

1.1.Мета викладання навчальної дисципліни – оволодіння навичками аналізу сучасних фінансових ринків, як одного з провідних секторів національної та світової економіки, який забезпечує її ефективне функціонування, одночасно створюючи суттєві проблеми, пов'язані із протиріччями взаємодії реального і фінансового секторів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- засвоєння теоретичних засад дослідження фінансових ринків;
- підвищення рівня методологічної культури аналізу фінансових ринків;
- формування наукового світогляду щодо сучасного економічного середовища;
- вироблення вмінь критичного аналізу ринків фінансових послуг;
- формування вміння застосування результати дослідження фінансових ринків при виконанні докторської дисертації;
- засвоєння, розуміння і відтворення наукової термінології.

1.3.Кількість кредитів - 3

1.4.Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота, у тому числі	
60 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	
-год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного

моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН05. Пропонувати нові рішення, розробляти та наукові проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі і фундаментальні та прикладні проблеми економічної науки з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів; забезпечувати комерціалізацію результатів наукових досліджень та дотримання прав інтелектуальної власності.

РН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

1.8. Пререквізити: Мікроекономіка, Макроекономіка, Фінансова економіка, Міжнародна економіка, Економічна теорія, Теорія галузевих ринків.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Основи функціонування ринків фінансових послуг

Тема 1. Сутність та умови формування ринку фінансових послуг.

Історія формування та розвитку фінансових послуг. Етапи формування ринку фінансових послуг. Теорії фінансового посередництва (theory of financial intermediation): трансформації активів (asset transformation), трансакційного підходу, інформаційний підхід, "фінансового посередництва як делегованого моніторингу", традиційна теорія фінансового посередництва, троїстої трансформації, симбіотичних відносин (symbiotic relationship), фінансової інноваційної спіралі (financial innovation spiral)

Фінансові послуги: сутність, ознаки, класифікація: головні ознаки будь-якої фінансової послуги, фінансова операція, фінансові активи, портфель фінансових послуг, фінансовий продукт, продуктовий ряд, прийнятність фінансової послуги.

Ринок фінансових послуг: поняття, функції та принципи функціонування: сегментація ринку фінансових послуг за видами діяльності фінансових посередників, сегментація ринку фінансових послуг відповідно до стандартів Системи національних рахунків, сегментація ринку фінансових послуг за видами фінансових активів. Фінансова інклюзивність (financial inclusion).

Учасники ринку фінансових послуг: фінансова установа, кредитна установа, банк. Запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом

Тема 2. Регулювання діяльності на ринку фінансових послуг.

Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

Державне регулювання ринку цінних паперів та похідних цінних паперів. Основні завдання Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Державне регулювання ринків фінансових послуг. Основні форми державного регулювання діяльності з надання фінансових послуг.

Ведення державних реєстрів фінансових установ.

Основні форми державного регулювання діяльності з надання фінансових послуг.
Ліцензування діяльності з надання фінансових послуг. Нагляд за діяльністю фінансових установ

Зарубіжний досвід організації регулювання і нагляду за діяльністю фінансових посередників.

Розвиток саморегулювання на ринку фінансових послуг.

Тема 3. Лізингові послуги.

Сутність та види лізингу. Основні функції лізингу. Суб'єкти лізингу. Предмет лізингу, прямий та непрямий лізинг, види лізингу: оперативний та фінансовий. Відмінності між оперативним та фінансовим лізингом.

Порядок оформлення договору фінансового лізингу. Договір лізингу (лізинговий контракт). Строк лізингу.

Надання послуги фінансового лізингу. Схема взаємодії основних учасників фінансового лізингу. Особливості надання лізингових послуг банківськими установами. Форми участі банків у лізингу. Головні проблеми, котрі стримують розвиток фінансового лізингу в Україні.

Розрахунок лізингових платежів. Лізинговий платіж. Винагорода лізингодавця за одержане у лізинг майно (лізингова маржа). Методи розрахунку лізингових платежів: регулярні платежі; постійні платежі (ануїтет); нерегулярні платежі; платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами; платежі зі змінним відшкодуванням вартості предмета лізингу;

Оподаткування операцій фінансового лізингу.

Тема 4. Факторингові послуги

Сутність і види факторингу. Порівняльна характеристика кредиту і факторингу.

Основні функції факторингу. Суб'єкти факторингової операції. Класифікація факторингу.

Особливості факторингового обслуговування. Послідовність проведення факторингу. Угоди про повне обслуговування з відкритим факторингом без права регресу. Угода про повне обслуговування з правом регресу. Класичний міжнародний факторинг. Послідовність здійснення міжнародного факторингу

Порядок оформлення договору факторингу. Визначення вартості факторингових послуг. Розвиток факторингу в Україні.

Тема 5. Фінансові послуги кредитних спілок

Сутність, основні принципи та організаційні засади діяльності кредитної спілки. Організація залучення внесків. Основні види внесків до кредитних спілок.

Формування та розподіл капіталу і доходів кредитної спілки. Капітал кредитної спілки та джерела його формування. Пайовий капітал. Резервний капітал. Поділ активів на групи за ступенем ризику. Додатковий капітал. Продуктивні активи. Непродуктивні активи. Розрахунок нерозподіленого доходу (збитку) кредитної спілки. Нерозподілений дохід. Розрахунок суми доходу, яка розподіляється на додаткові пайові внески. Розподіл доходу на обов'язкові пайові внески. Основні методи розподілу доходу на пайові внески. Покриття збитків.

Фінансові нормативи та критерії якості системи управління кредитних спілок. Вимоги до якості системи управління кредитних спілок. Фінансовий норматив. Ризик кредитної спілки. Коефіцієнт платоспроможності. Ліквідність. Норматив миттєвої

ліквідності. Норматив короткострокової ліквідності. Порядок складання та подання звітності кредитними спілками

Надання кредитних послуг кредитною спілкою. Основні види позичок кредитних спілок. Регулятивний капітал, розрахунок регулятивного капіталу кредитної спілки.

Тема 6. Ломбардні послуги

Сутність ломбардної діяльності на ринку фінансових послуг. Надання фінансових послуг ломбардом. Правила ломбардної діяльності.

Кредитні послуги ломбарду. Фінансовий кредит ломбарду. Договір фінансового кредиту. Змішаний договір.

Супутні послуги ломбарду. Страхування предмета застави. Способи продажу заставленого майна.

Вимоги до обліку й облікової та реєструючої систем ломбарду.

Розділ 2. Інститути фінансового посередництва та їх діяльність на окремих секторах ринку фінансових послуг

Тема 7. Фінансові послуги з управління майном при фінансуванні будівництва житла

Сутність фінансових послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла. Фонд фінансування будівництва. Фонд операцій з нерухомістю. Основні суб'єкти системи надання послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла. Установник управління майном. Договір управління майном. Фінансування будівництва. Забудовник.

Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ). Механізм функціонування ФФБ. Функціонування ФФБ з управителем фонду – фінансовою компанією. Функціонування ФФБ з управителем фонду – банком. Порядок створення ФФБ. Укладання договору про участь у фонді фінансування будівництва. Особливості фінансування будівництва через ФФБ. Види фондів фінансування будівництва. Розподіл повноважень забудовника та управителя у фондах фінансування будівництва виду А і Б. Види і розмір винагороди управителя ФФБ

Фонди операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг. Створення фонду операцій з нерухомістю. Сертифікат ФОН. Емісія сертифікатів ФОН. Функціонування фонду операцій з нерухомістю. Винагорода управителя ФОН.

Нагляд та регулювання діяльності управителів ФФБ і ФОН. Ліцензійні умови діяльності із залучення коштів для фінансування об'єктів будівництва. Основні напрями нагляду та регулювання діяльності управителів ФФБ і ФОН. Фінансові нормативи установ - управителів ФФБ та ФОН.

Тема 8. Фінансові послуги з недержавного пенсійного забезпечення

Сутність та принципи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Трирівнева система пенсійного забезпечення в Україні. Система недержавного пенсійного забезпечення. Принципи недержавного пенсійного забезпечення.

Недержавні пенсійні фонди та їх класифікація. Система недержавного пенсійного забезпечення. Принципи недержавного пенсійного забезпечення

Недержавний пенсійний фонд (НПФ). Види недержавних пенсійних фондів. Класифікація НПФ згідно із зарубіжною практикою: автономні НПФ, неавтономні НПФ.

Діяльність недержавного пенсійного фонду на ринку фінансових послуг. Організація діяльності недержавного пенсійного фонду. Порядок реєстрації недержавного пенсійного фонду. Функції ради недержавного пенсійного фонду. Схема функціонування недержавного пенсійного фонду. Функції суб'єктів, що обслуговують недержавний пенсійний фонд. Особливості сплати пенсійних внесків та здійснення пенсійних виплат. Схема дії пенсійного контракту. Особливості сплати пенсійних внесків. Особливості здійснення пенсійних виплат. Використання активів недержавного пенсійного фонду. Напрями використання активів недержавного пенсійного фонду. Загальні вимоги до структури активів пенсійного фонду. Порядок припинення діяльності недержавного пенсійного фонду.

Оцінка фінансового стану недержавного пенсійного фонду. Оцінка надійності функціонування недержавного пенсійного фонду. Рівень диверсифікації активів недержавного пенсійного фонду. Оцінка інвестиційного портфеля пенсійного фонду. Оцінка економічної ефективності діяльності недержавного пенсійного фонду. Чиставартість одиниці пенсійних внесків. Чиста вартість активів пенсійного фонду. Оцінка ліквідності пенсійного фонду. Оцінка зворотності пенсійних накопичень учасників фонду.

Участь страхових компаній та банків у системі недержавного пенсійного забезпечення. Фінансові посередники, які здійснюють недержавне пенсійне забезпечення. Участь банків у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 9. Фінансові послуги з довірчого управління

Сутність фінансових послуг з довірчого управління. Форми довірчого управління майном та фінансовими активами.

Вітчизняна практика надання довірчих фінансових послуг. Перелік послуг з довірчого управління для фізичних та юридичних осіб. Відмінні риси вкладних і довірчих операцій з погляду фінансових установ — управителів і довірителів.

Регулювання відносин довірчого управління. Фінансові послуги зі зберігання цінностей.

Тема 10. Лотерейні послуги

Сутність лотерейної діяльності як фінансової послуги. Лотерейна діяльність. Класифікаційні ознаки лотерей. Види державних лотерей: миттєва лотерея; лотерея бінго; лотерея тото; розрядна лотерея; числова лотерея.

Організація випуску та проведення лотерей. Оператор лотереї. Власний капітал оператора. Розповсюджувач лотереї. Умови випуску та проведення лотерей. Розрахунок залишку резерву виплат оператора лотерей.

Організація контролю за наданням лотерейних послуг. Основні фінансові нормативи діяльності оператора лотереї.

Тема 11. Електронні фінансові послуги

Сутність, розвиток та особливості електронної комерції. Електронний бізнес (е-бізнес), електронна комерція (е-комерція). Класифікація електронних фінансових послуг. Послуги для організації е-комерції в мережі Інтернет. Інтернет-послуга.

Фінансові інтернет-послуги в системі електронного бізнесу. Інтернет-банкінг.

Інтернет-трейдинг. Інтернет-страхування.

Тема 12. Захист прав споживачів небанківських фінансових послуг

Особливості державної політики у сфері захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг. Головні напрями реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 7. Фінансові послуги з управління майном при фінансуванні будівництва житла	5	0,5	2		2,5	5	0,5	2	2,5
Тема 8. Фінансові послуги з недержавного пенсійного забезпечення	10	0,5	2		7,5	10	0,5	2	7,5
Тема 9. Фінансові послуги з довірчого управління	5	1	1		3	5	1	1	3
Тема 10. Лотерейні послуги	5	0,5	2		2,5	5	0,5	2	2,5
Тема 11. Електронні фінансові послуги	10	1	2		7	10	1	2	7
Тема 12. Захист прав споживачів небанківських фінансових послуг	10	0,5	2		7,5	10	0,5	2	7,5
Разом за модулем 2	45	4	11	0	30	45	4	11	30
Усього годин 90	90	8	22	0	60	90	8	22	60

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1 Сутність та умови формування ринку фінансових послуг.	2
2	Тема 2 Регулювання діяльності на ринку фінансових послуг	2
3	Тема 3. Лізингові послуги	2
4	Тема 4. Факторингові послуги	2
5	Тема 5. Фінансові послуги кредитних спілок	2
6	Тема 6. Ломбардні послуги	1
7	Тема 7. Фінансові послуги з управління майном при фінансуванні будівництва житла	2
8	Тема 8. Фінансові послуги з недержавного пенсійного забезпечення	2
9	Тема 9. Фінансові послуги з довірчого управління	1
10	Тема 10. Лотерейні послуги	2
11	Тема 11. Електронні фінансові послуги	2
12	Тема 12. Захист прав споживачів небанківських фінансових послуг	2

	Разом		22
--	-------	--	----

5.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Case Study 1	15
2	Case Study 2	15
3	Case Study 3	15
4	Полюві дослідження: вивчення рівня індивідуальної інклюзивності у ринок фінансових послуг	15
	Разом	60

6.ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено

7.МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методом контролю є наскрізне тестування з кожної теми курсу.

1. Тестування Single Choice. як найбільш неупереджена та всеохоплююча форма контролю засвоєння знань;
2. Вирішення Case Study, що поряд з вільною творчою компонентою мають чітко сформульовану задачу (мають вірну відповідь).
3. Діагностика та рейтинг-оцінка навчальних досягнень.
4. Електронний портфоліо викладача і студента.
5. Оформлення результатів навчання у вигляді наукових статей у фахових наукових виданнях з подвійним сліпим рецензуванням, або доповідей на конференціях з очною участю (навчання під час дослідження).

8.СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1		Самостійна робота	Разом		
T1	5	15	60	40	100
T2	5				
T3	5				
T4	5	15			
T5	5				
T6	5				
Розділ 2					
T7	5	15			
T8	5				
T9	5				
T10	5	15			
T11	5				
T12	5				

T1, T2 ... – теми розділів.

9.ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

10.Рекомендована література

Основна

- Аванесова І А. Фінансові послуги : навч. посіб. К. : Київ. нац.торг.-екон. ун-т, 2007. 365 с.
- Версаль Н.І. Теорія кредиту : навч. посіб. / Н.І. Версаль, Т.В. Дорошенко. К. : Києво-Могилянська академія, 2007. 483 с.
- Горбач Л.М., Каун О.Б. Ринок фінансових послуг. Навч.пос. - К.: Кондор, 2009. 436 с.
- Банківська справа : навч. посіб.; за заг. ред. проф. І.О. Лютого. К. 2008. 392 с.
- Маслова С.О., Опалов О. А. Ринок фінансових послуг. Навч. пос. К.: Кондор, 2006. - 192 с.
- Міщенко В.І. Банківські операції : підручник / 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Знання, 2007. 796 с.
- Науменкова С.В. Міщенко С.В. Ринок фінансових послуг Навч. пос. К.: Знання, 2010. 532с.

Допоміжна

- Assessment of Accounting Standarts from a Financial Stability Perspective. December 2022.[URL: <http://www.ecb.int>;
- Developments in National Supervisory Structures. ECB. June 2023 URL: <http://www.ecb.int>.
- Hüpkens E. The Accountability of Financial Sector Supervisors: Principles and Practice /Monetary and Financial Systems Department URL 51 p. <http://www.imf.org>
- Recent Developments in Supervisory Structures in EU and Acceding Countries. ESB.- October 2022. URL: <http://www.ecb.int>.
- The Development of Non-bank Fonancial Institutions in Ukraine, Policy Reform Strategy and Action Plan. World Bank Working Paper №81. World Bank. Washington. – 2021. 105 p.
- The Joint Forum. Customer suitability in the retail sale of financial products and services. April 2018. Basel. Committee on Banking Supervision. Bank for International Settlements. – Basel. 2018. 79 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- 1 Нацкомфінпослуг <https://www.nfp.gov.ua/>
- 2 НБУ <https://bank.gov.ua/>
- 3 <https://www.investopedia.com/ask/answers/030315/what-financial-services-sector.asp>

